

“Чи можливо відновити експорт під час війни?”

за результатами «Нового щомісячного опитування підприємств», #NRES

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Київ, 29 червня 2023

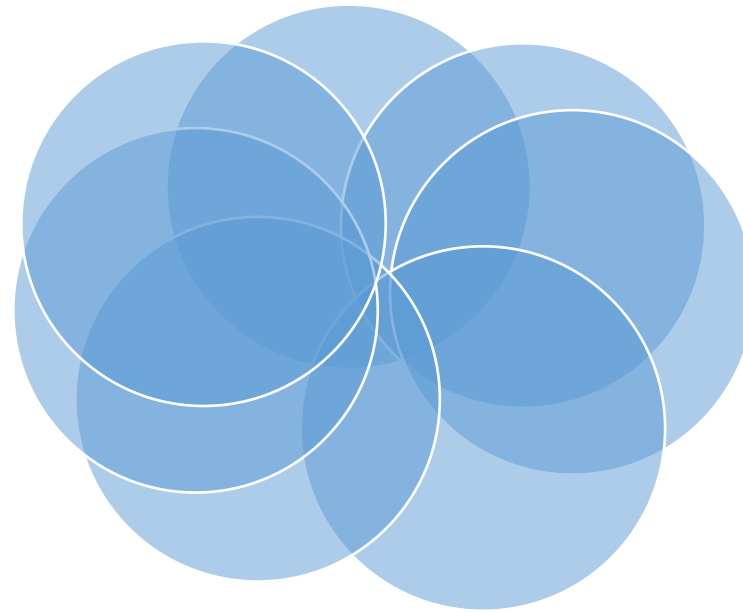
ПРО «НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ»

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано
16 – 31 травня, 2023

Проведено вже
13 опитувань
(з травня 2022 року)

Сектори:
Промисловість +
(Ритейл, Агро)

**ВИБІРКА: в травні
опитано 563
підприємства**

Підприємства
усіх розмірів

Географія: **22 з 27**
регіонів України

Про що і для чого дослідження?

Про що?

Про вплив війни на експортну діяльність

Про питання відновлення експорту під час війни

Про головні перешкоди для відновлення

Для кого?

Для уряду, бізнесу та бізнес-асоціацій, експертного середовища, міжнародних донорів

Чому?

Без активного експорту не буде активного відновлення країни

Головні результати

Частині бізнесу досі важко відновити експортну діяльність. 19% підприємств-експортерів не мали експорту впродовж останніх 12 місяців, хоча експортували до війни

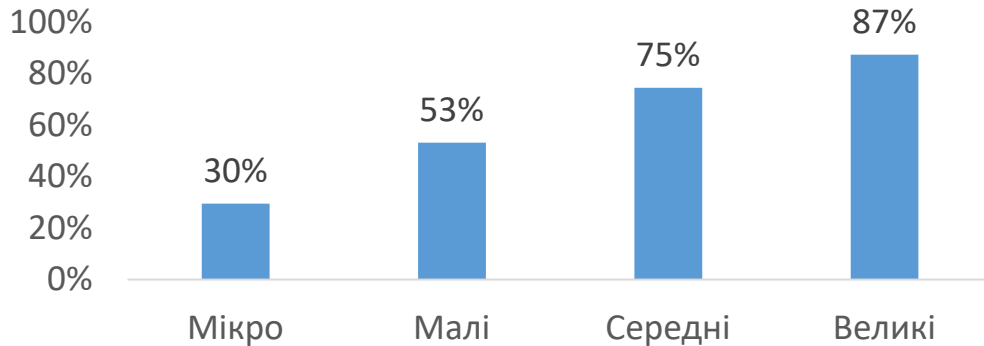
Більше половини підприємств (59%) не очікують змін обсягів експорту в найближчі декілька місяців. Однак 37% вказують сподіваються на зростання, а лише 3% очікують скорочення

Головними перешкодами для експортерів станом на травень 2023 року були черги на західних кордонах України (68%), морська блокада (44%), брак вагонів/вантажівок/водії (33%) та складні митні формальності (33%)

Портрет експортера

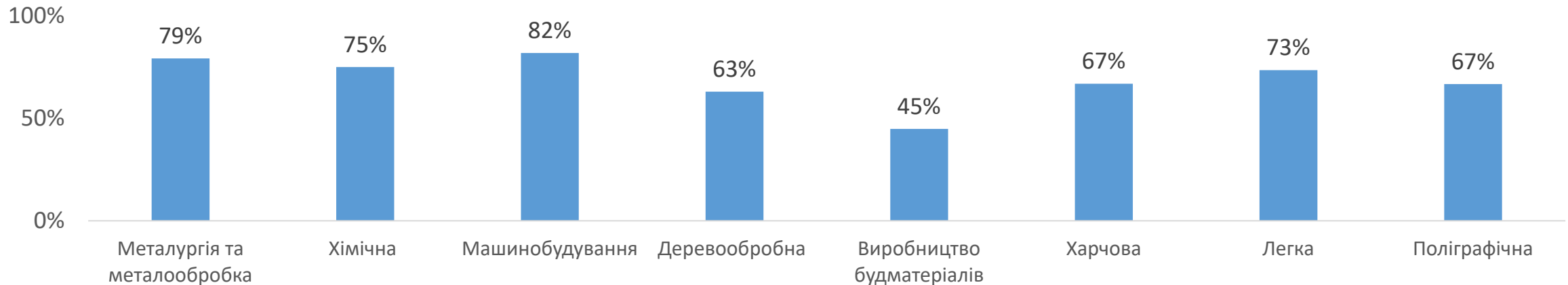
Частка експортерів серед підприємств за розміром

- **63% опитаних експортери**
- **Зі зростанням розміру підприємства зростає ймовірність наявності експортної діяльності**
- **Найчастіше експортна діяльність підприємств спостерігається в машинобудуванні та металургії та металообробці**
- **У виробництві будматеріалів найменше підприємств, які експортують**

Примітка: до експортерів включено підприємства, які експортували впродовж останніх 12 місяців (в т. ч. вперше), або ж експортували до 24.02.2022, але припили під час війни

Частка експортерів серед підприємств за галуззю промисловості

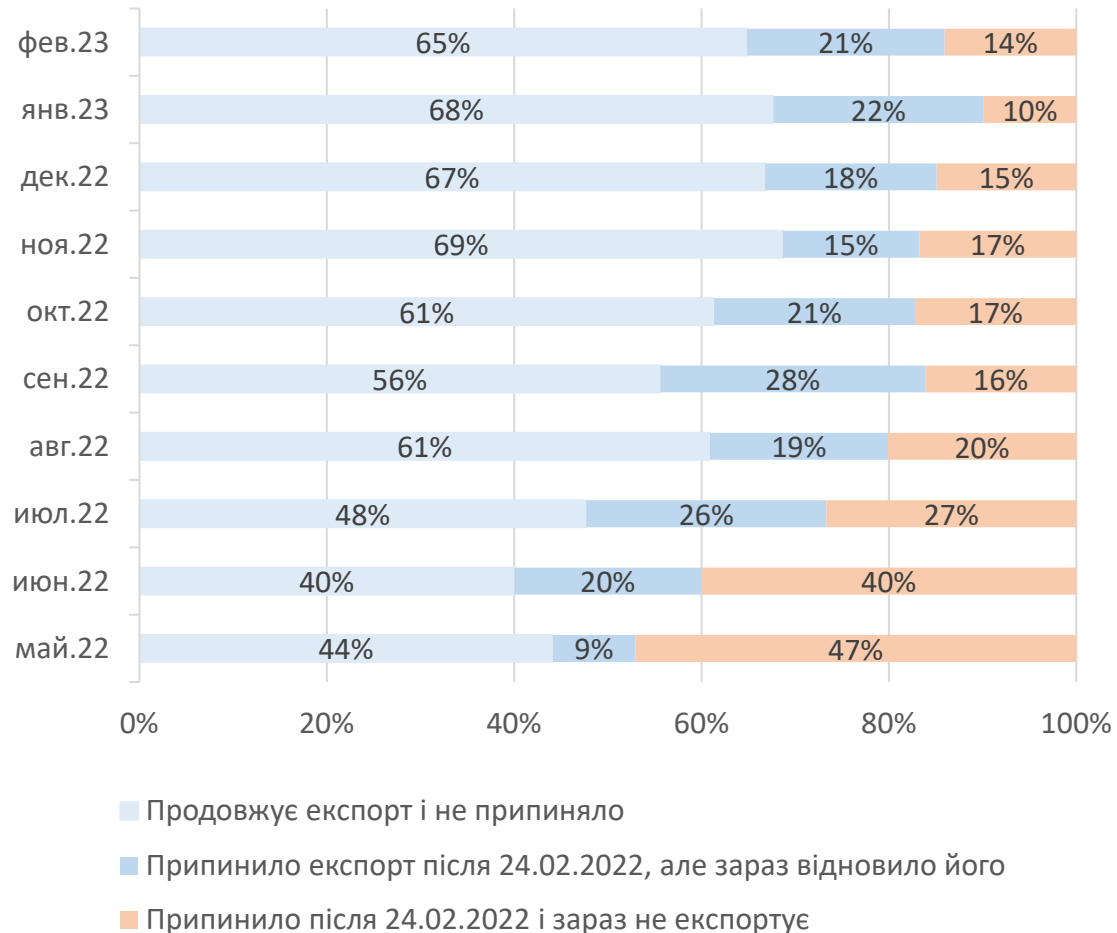

Стан експорту

Поступове відновлення експорту під час першого року війни

Стан експортної діяльності, % експортерів

Впродовж першого року війни більшості підприємств вдалося зберегти експорт, або ж поступово відновити його

- Якщо у травні 2022 року не відновили експорту 47% опитаних експортерів, то в лютому 2023 року – 14%
- У лютому 2023 року дві третини (65%) опитаних вказали, що не припиняли експорту, а 21% - припиняли, але відновили

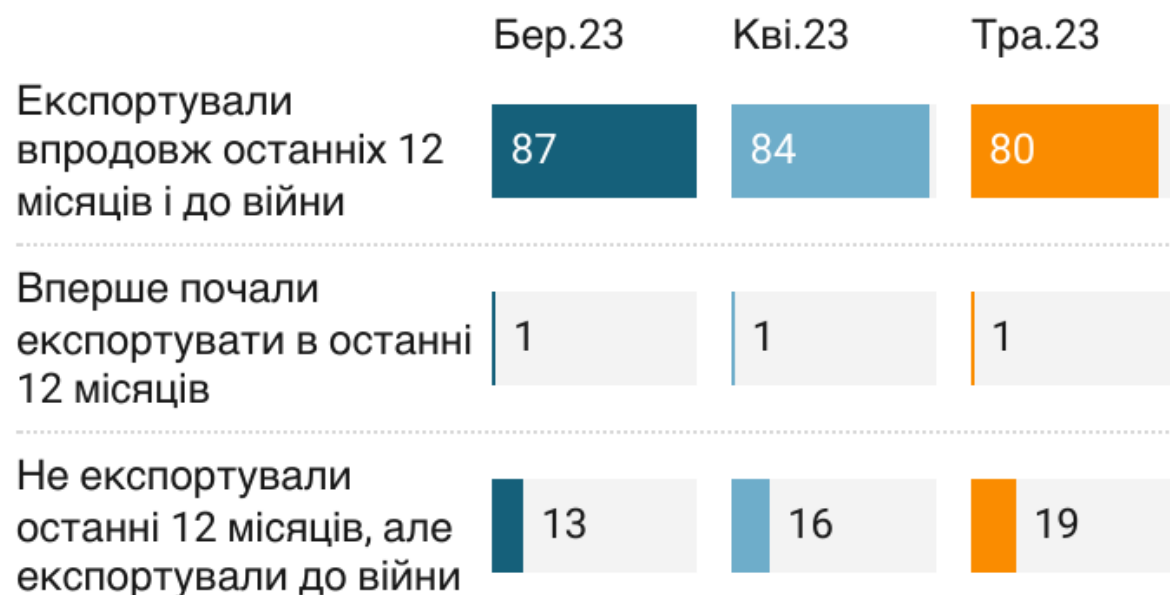
Від початку осені 2022 року спостерігалася стагнація відновлення: не змогли відновити 16% у вересні 2022 року vs 14% у лютому 2023 року

Чому?

- Вичерпання можливостей відновлення?
- Тривалі логістичні проблеми?
- Вплив ракетних обстрілів?

Підприємства досягнули межі відновлення?

Стан експортної діяльності у березні-травні 2023,
% опитаних експортерів

Більшість експортерів продовжували експортувати впродовж останніх 12 місяців:

- У травні 2023 року **80%** опитаних вказали, що **експортували впродовж останніх 12 місяців**
- Близько **1%** опитаних **вперше** розпочали **експорт** впродовж останніх 12 місяців
- **Зростає** частка підприємств, які вказують, що **не експортували впродовж останніх 12 місяців** - від 13% у березні до 19% у травні

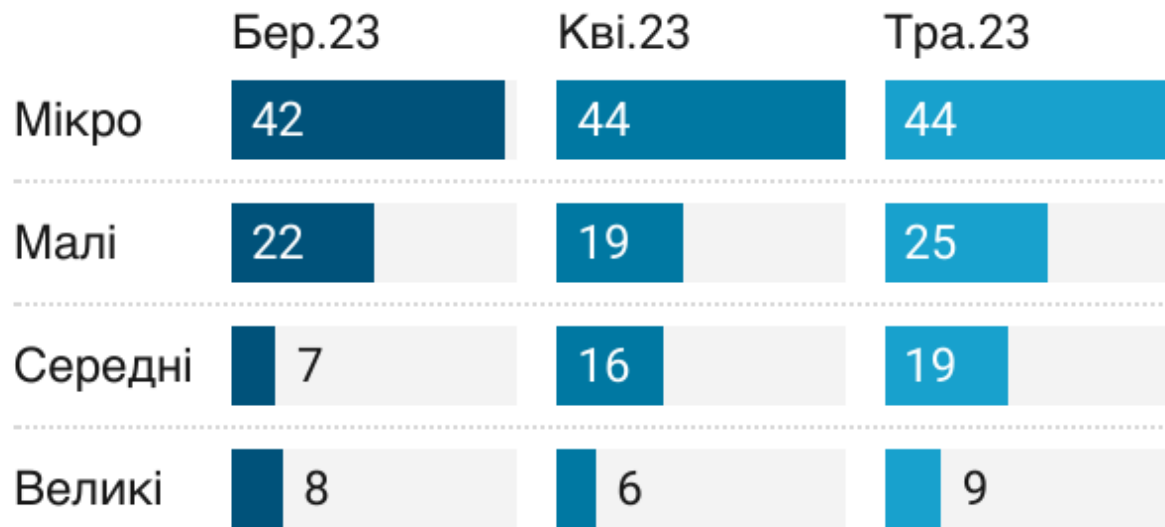
Примітка: У березні 2023 команда ІЕД змінила формулювання запитання про експортну діяльність

Примітка 2: запитання не фіксує зміни обсягів експорту, а лише факт наявності експортної діяльності

Мікробізнесу найскладніше відновити експорт

Не мали експорту впродовж останніх 12 місяців, хоча мали до війни, % опитаних експортерів за розміром підприємств

- **Стан експортної діяльності покращується з розміром підприємства:** не експортували останні 12 місяців 44% мікро, 24% малих, але лише 9% великих підприємств (станом на травень 2023)
- **Подібна залежність** спостерігалася також **до зміни методології** запитання, що підтверджує **системну проблему** з відновленням експорту для мікробізнесу
- **Минулого року** ситуація була **також складною для малих підприємств**, однак поступово вона суттєво покращилася порівняно з мікропідприємствами

Нерівномірне відновлення експорту за галузями

Не мали експорту впродовж останніх 12 місяців, хоча мали до війни, % опитаних експортерів за галуззю промисловості

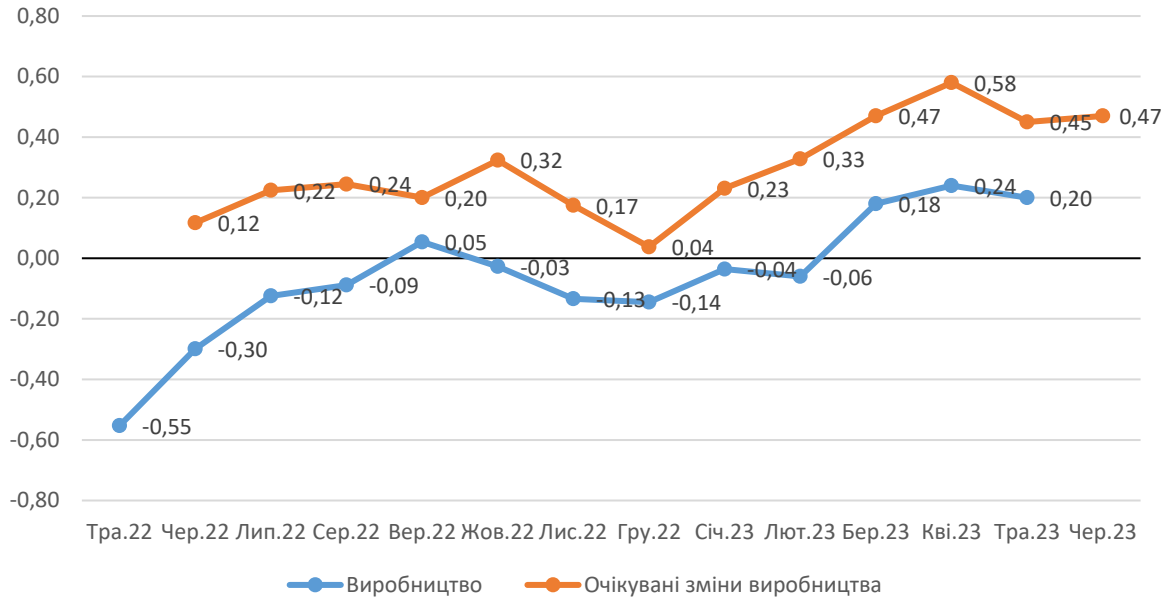

Спостерігається нерівномірне відновлення експорту за галузями:

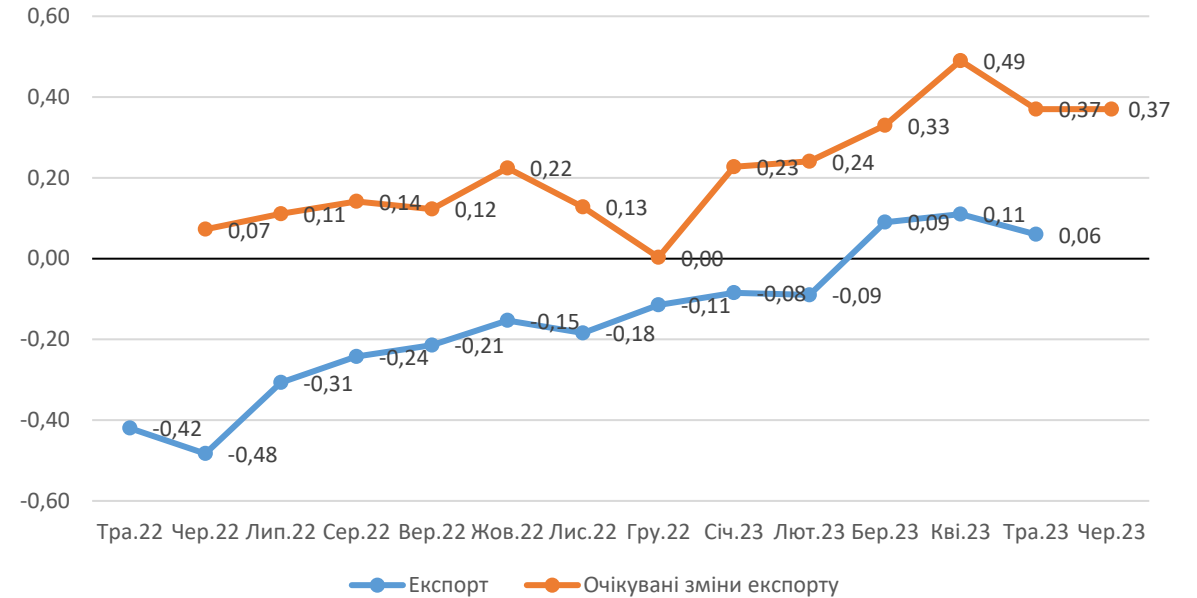
- **Виробництво будматеріалів найбільше постраждало** від війни: майже половина (46%) експортерів не мали експорту впродовж останніх 12 місяців
- Також **складна ситуація в металургії та машинобудуванні**, де не мали експорту останні 12 місяців більше чверті опитаних
- Серед опитаних підприємств **найкраща ситуація в деревообробній промисловості** (12% не експортували останні 12 місяців) та **хімічній промисловості (0%)**

Обережний оптимізм на фоні повільного відновлення обсягів експорту

Виробництво

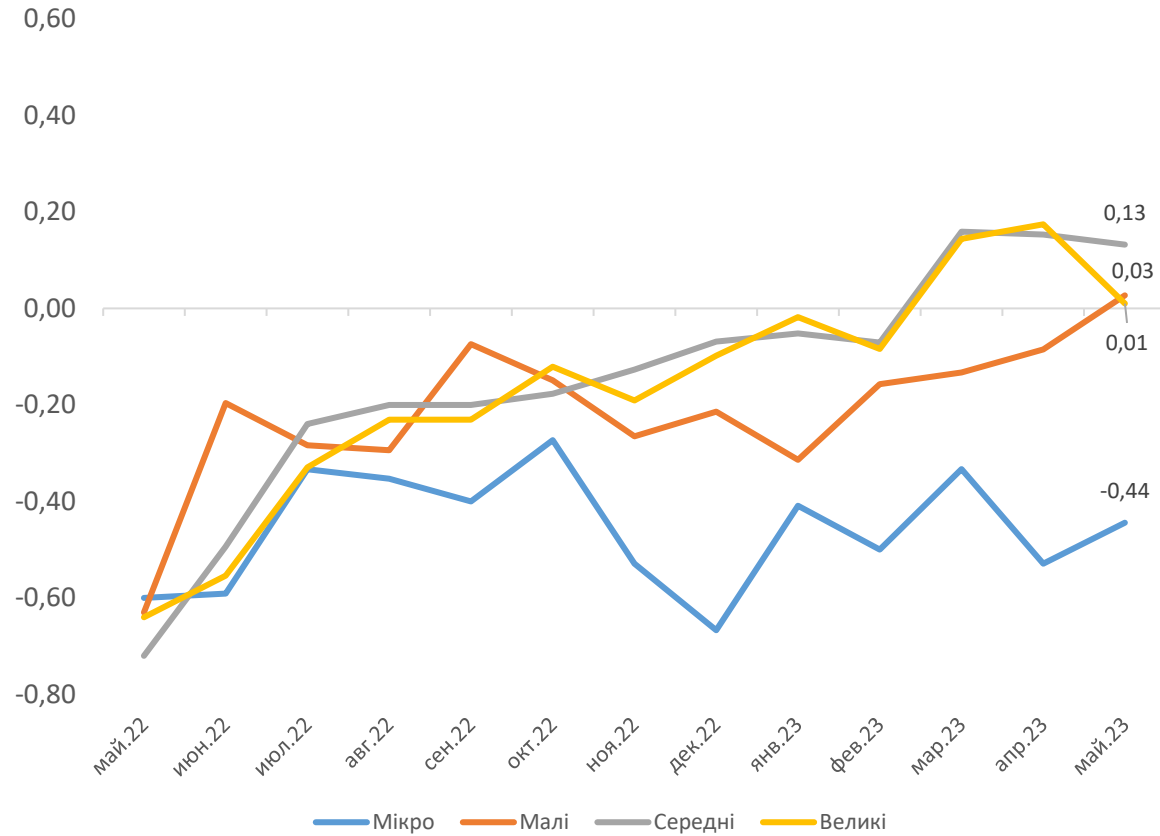
Експорт

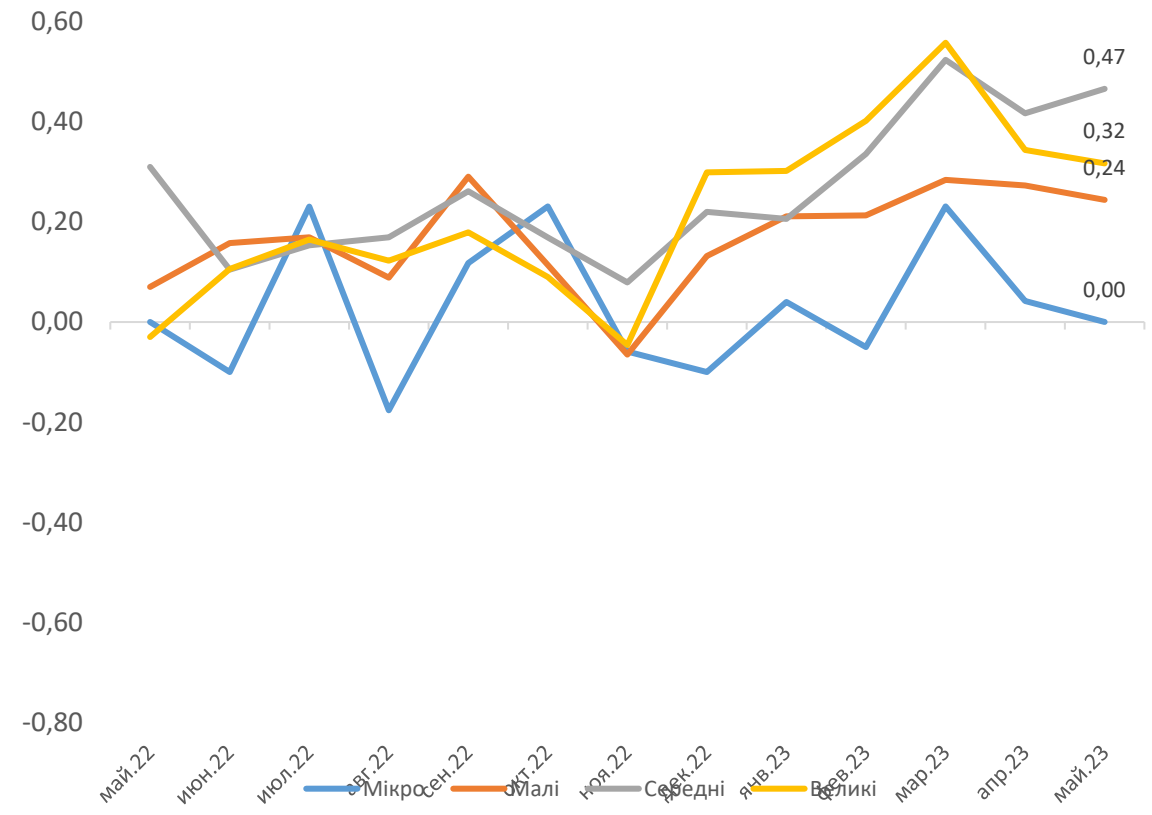
- У травні 2023 року **24% експортерів збільшували обсяги експорту, але 19,8% скорочували**
- **56,3% експортерів не змінювали обсягів експорту**
- Однак **планують збільшення експорту 37,4% опитаних, а скорочення – лише 3,4%**
- **Не очікують змін обсягів експорту 59,2% опитаних**
- **Найнижчим рівень невизначеності у тримісячній перспективі залишається для експорту (лише 4,3% не змогли дати прогноз)**

Мікробізнес найгірше відновлює обсяги експорту та має найгірші очікування

Індекс поточних змін експорту

Індекс очікуваних змін змін

Галузеві відмінності у відновленні обсягів експорту

Індекс поточних змін та індекс очікуваних змін експорту

- Лише у чотирьох галузях промисловості у травні 2023 року зафіксовано **позитивний індекс поточних змін експорту**: в хімічній, харчовій, легкій та металургії і металообробці
- **Найвищий індекс** поточних змін у травні був у **хімічній промисловості (+0,26)**
- **Найнижчий індекс** поточних змін в **поліграфічній (-0,29)** та **виробництві будматеріалів (-0,27)**
- У **більшості галузей** промисловості спостерігаються **позитивні очікування** щодо змін експорту
- Однак **найгірша ситуація щодо очікувань у виробництві будматеріалів**, де індекс становить 0,00
- **Найкращі очікування** в **деревообробній галузі (+0,43)** та **харчовій промисловості (+0,40)**

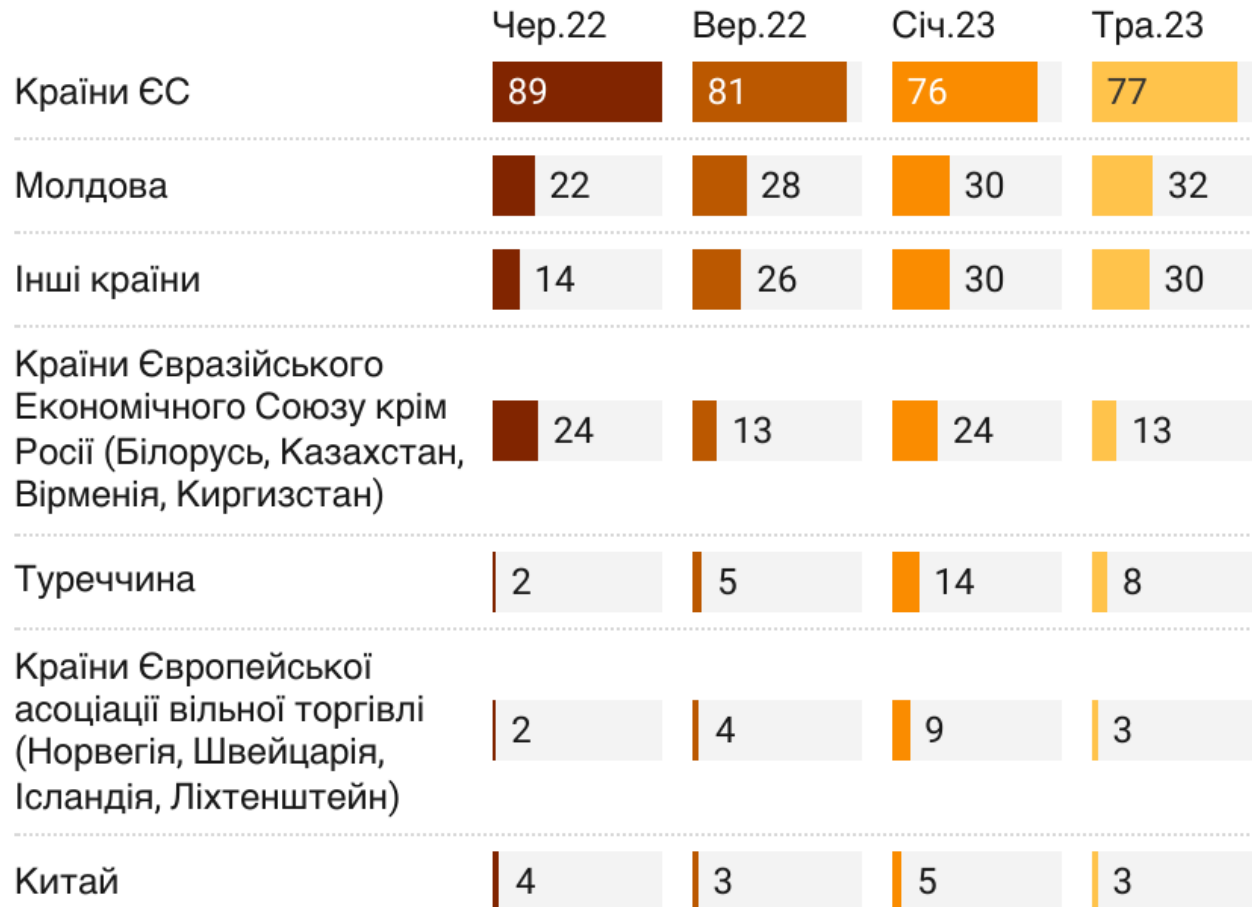
Географія експорту

Основні напрямки експорту

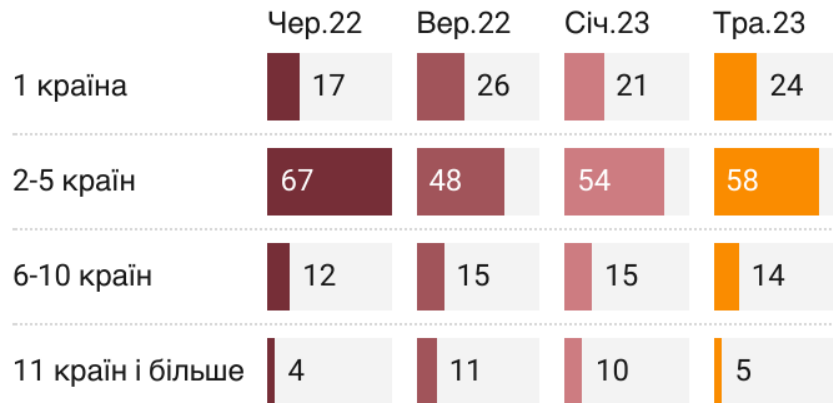
Куди експортували за останні 3 місяці? (відсоток експортерів)

- **Європейський Союз** безперечно **головний експортний** напрямком для українського бізнесу (77% респондентів у травні)
- **Важливість інших напрямків** також **висока**, зокрема Туреччини (8%) та Молдови (32%)
- **Частина бізнесу** **продовжує експортувати до країн Євразійського Економічного Союзу** (13% у травні)
- **До Китаю** експортували лише **3%** опитаних
- **Майже третина** підприємств екпортують **до інших країн** (30%)

У більшості підприємств «вузька» географія експорту

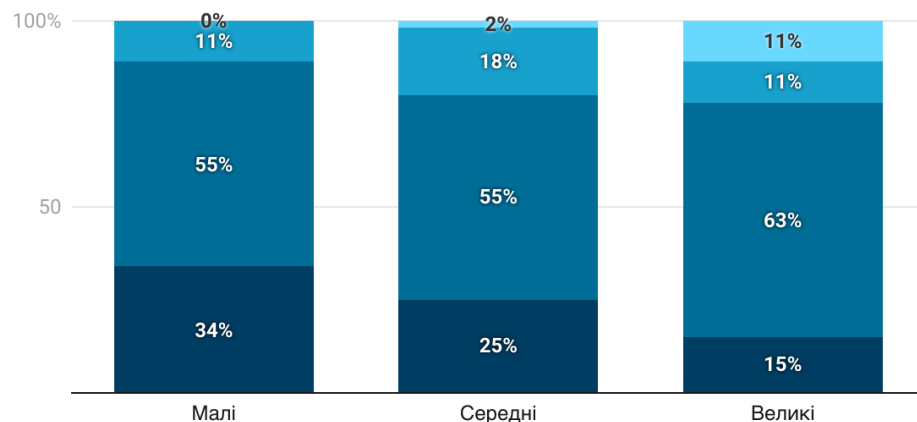
Кількість країн, куди експортували за останні 3 місяці (% експортерів)

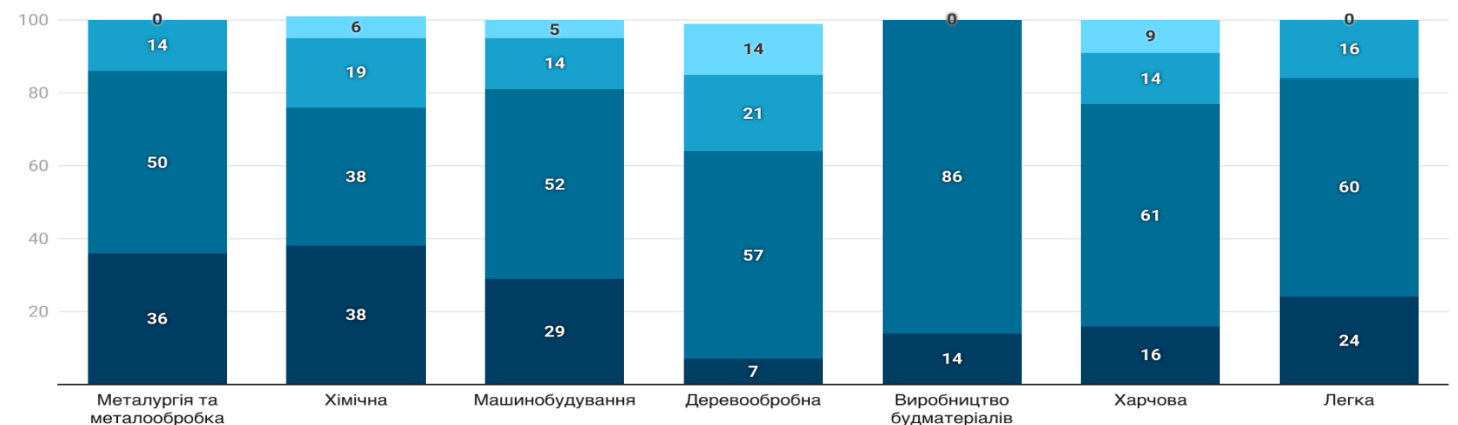
- Більшість експортерів мають «вузьку» географію експорту.
- Більше половини підприємств експортують до 2-5 країн, а чверть – до однієї
- Лише 5% підприємств експортують до 11 країн і більше
- Зі зростанням розміру підприємств розширюється географія експорту: до 1 країни експортують 34% малих проти 15% великих підприємств
- Найширша географія експорту в деревообробній галузі

Кількість країн за розміром підприємства (% експортерів)

■ 1 країна ■ 2-5 країн ■ 6-10 країн ■ 11 та більше

Кількість країн за галуззю (% експортерів)

**Чому не
відновлюється
експорт?**

Логістика залишається головною проблемою

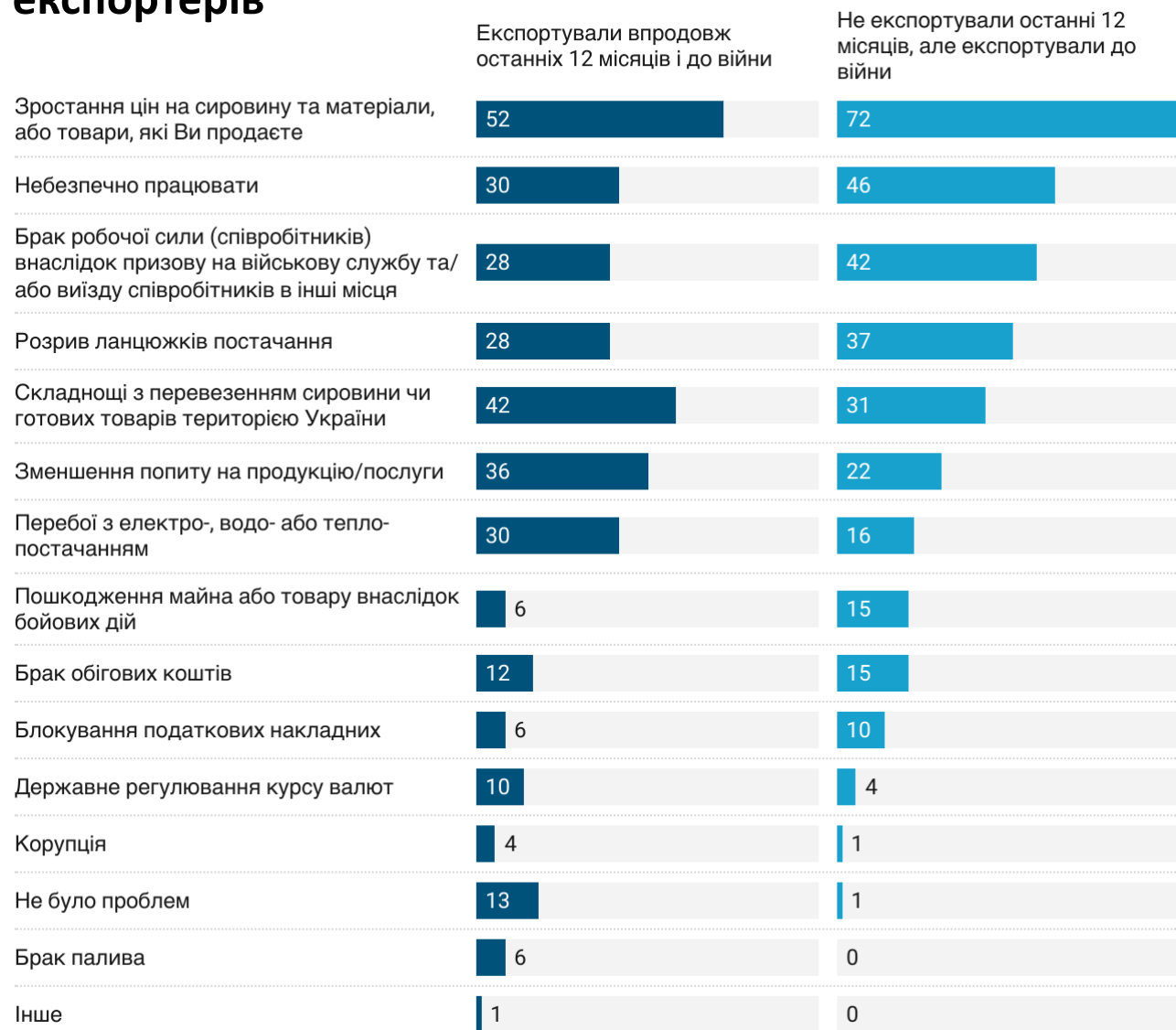
Перешкоди для експортерів у травні 2023 (% опитаних)

Created with Datawrapper

- Логістичні проблеми становлять топ-3 рейтингу перешкод: черги на західних кордонах України, неможливість експорту морем та брак залізничних вагонів/вантажівок/водіїв
- Також серед головних перешкод складні митні формальності вгорі рейтингу (ділять 3-те місце з браком вагонів/вантажівок/водіїв
- Лише **12%** скаржаться на **неможливість задовольнити попит** на зовнішніх ринках
- Водночас для **кожного четвертого експортера** суттєвою проблемою є **падіння попиту на продукцію**
- **Немає проблем у 16% активних експортерів**

Перешкоди для ведення бізнесу експортерів, % експортерів

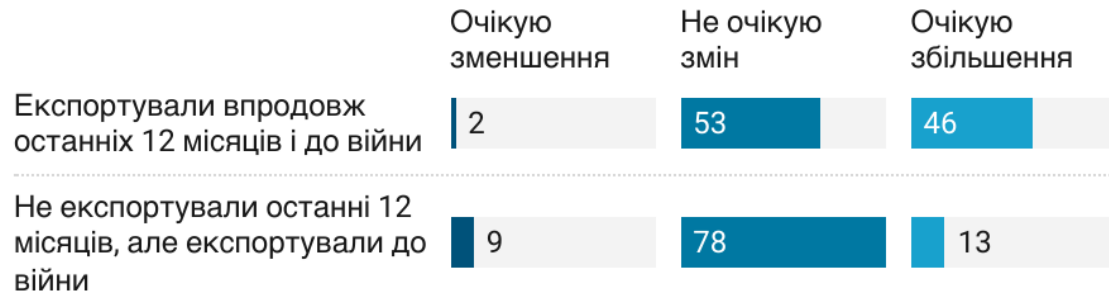
Перешкоди для експортерів

В рамках дослідження ми проаналізували стандартні перешкоди для ведення бізнесу під час війни залежно від стану експортної діяльності:

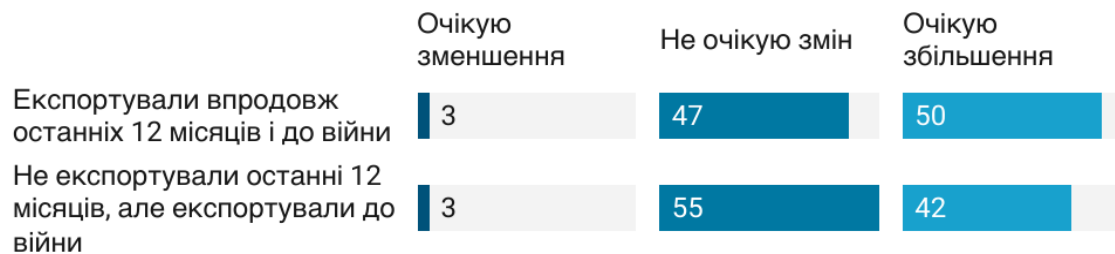
- **Експортери, які не мали експортної діяльності впродовж останніх 12 місяців, частіше скаржаться на зростання цін на сировину та матеріали, небезпеку роботи, брак робочої сили та розрив ланцюгів постачання**
- **Водночас активні експортери частіше вказують на складнощі з перевезенням сировини та готових товарів Україною, зменшення попиту та перебої з електропостачанням**
- **Серед активних експортерів більша частка підприємств, які не відчувають жодних проблем (13% серед активних експортерів проти 1% неактивних експортерів)**

Очікувати повного відновлення поки не варто?

Очікувані зміни експорту за станом експорту, % експортерів

Очікувані зміни виробництва за станом експорту, % експортерів

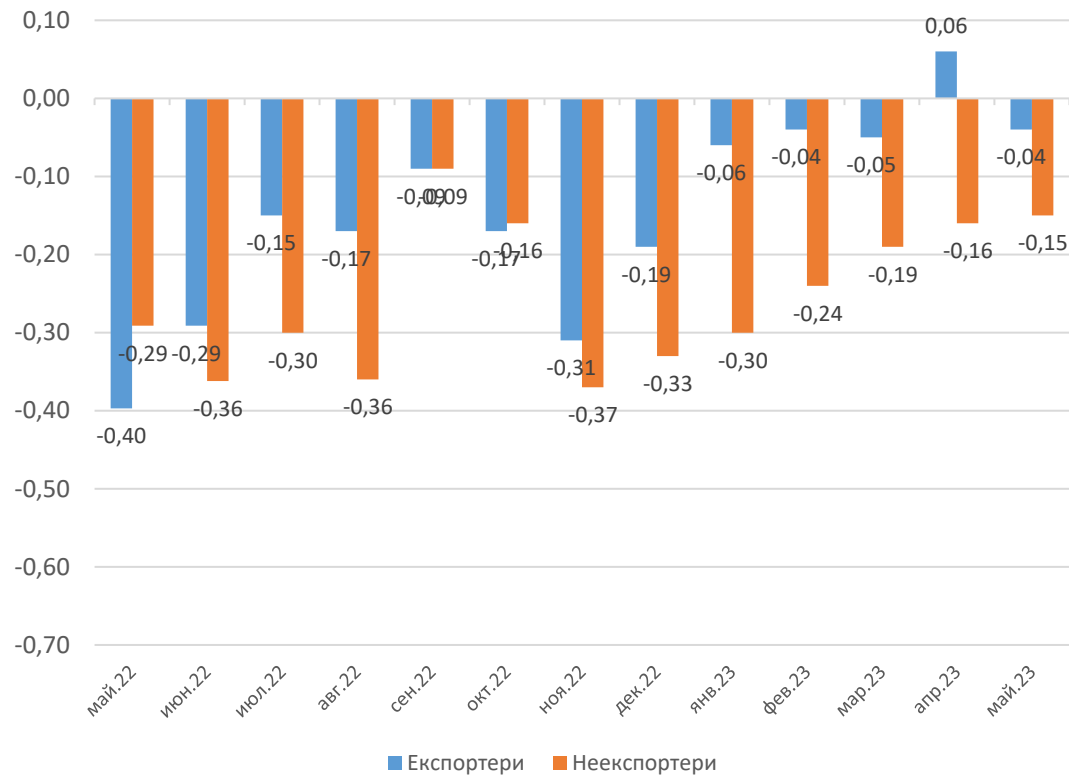
- Підприємства, які не експортували останні 12 місяців, переважно не очікують жодних змін обсягів експорту (78% опитаних)
- Лише 13% підприємств, які не експортували останні 12 місяців, очікують зростання обсягів експорту
- Для порівняння, активні експортери також частіше очікують зростання обсягів виробництва та кількості замовлень

Очікувані зміни кількості замовлень за станом експорту, % експортерів

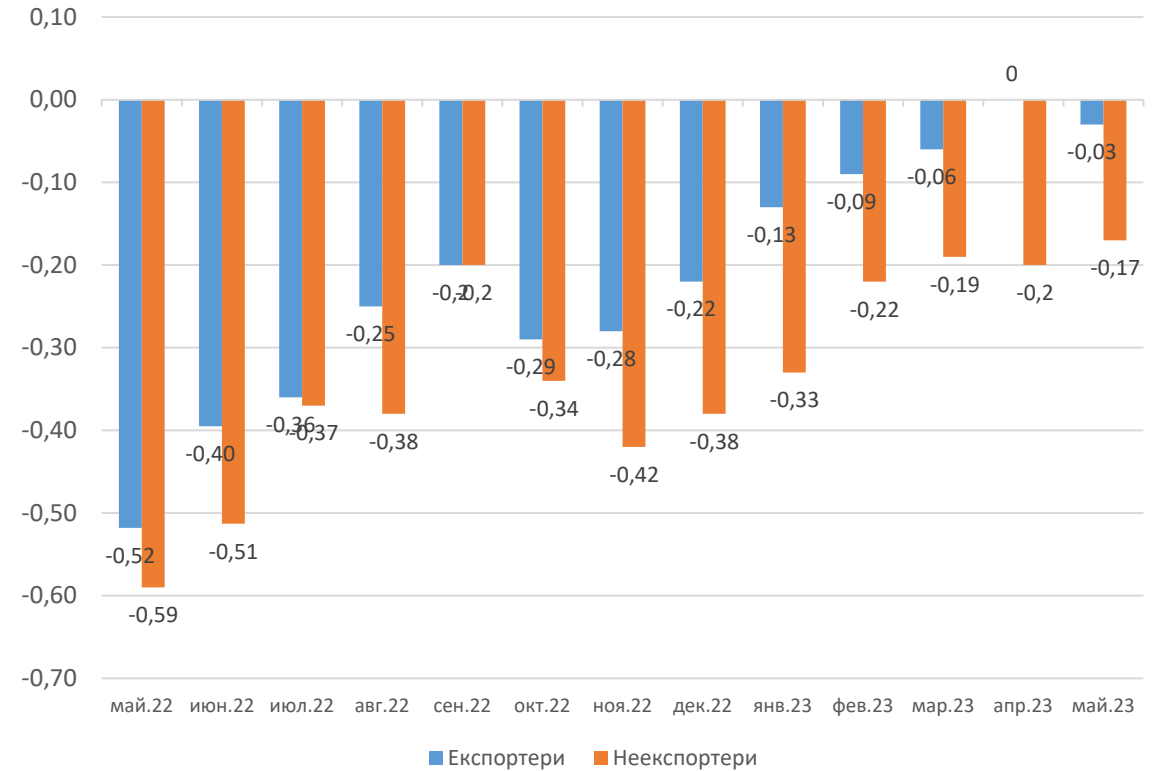

Експортери краще оцінюють своє становище та діловий клімат

Оцінка фінансово-економічної ситуації на підприємстві

Оцінка загальнооекономічного середовища

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

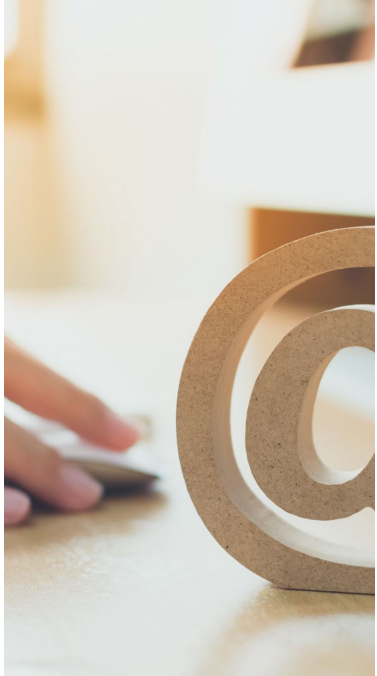
Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництва), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики.

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 22-х з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Миколаївську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап 13-ої хвилі тривав із 16 – 31 травня 2023 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в травні з квітнем 2023 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (травень 2023 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні 3 місяці роботи.

Наші контакти

website: www.ier.com.ua

e-mail: rubanik@ier.kyiv.ua
kuziakiv@ier.kyiv.ua

Facebook: <https://www.facebook.com/IER.Kyiv/>

Twitter (in English only): https://twitter.com/IER_Kyiv

